

Vragen aan de Fontein

KAÏNS TEKEN (Ge 4:15)

VRAAG:

In Genesis 4:15 staat: 'En de Here stelde een teken aan Kaïn, dat niemand die hem zou aantreffen hem zou verslaan.' Wat moet ik me bij dat teken voorstellen ?

ANTWOORD:

In de week voorafgaande aan de zondag waarop ik bevestigd zou worden als voorganger, werd mij de vraag gesteld: 'Ben je niet bang snel uitgepreekt te zijn en dat je genoodzaakt bent jezelf steeds weer te herhalen?' Ik weet niet exact meer wat ik geantwoord heb, maar zeker is, dat al kreeg ik van de Here God zeven levens, ik nog niet uitgepreekt zou raken. Wat een geweldige schatten liggen opgeslagen in Gods Woord! In mijn kast staat op een plank een ordner met daarin opgeslagen allerlei preekideeën, d.w.z. allerlei losse papieren met teksten, Bijbelgedeelten of onderwerpen waarover ik nog graag zou willen preken als ik tijd van leven krijg en de Heer nog niet terug is. Op één van de papiertjes in de eerdergenoemde ordner staat Gen. 4:1-16, het Bijbelgedeelte waarin het vers voorkomt waarnaar de vraagsteller verwijst. U kent ongetwijfeld de context. Adam en Eva krijgen een aantal kinderen waaronder Kaïn en Abel. Kaïn, de landbouwer, vermoordt zijn broer Abel, de schaapherder, omdat 'de Here acht sloeg op Abel en zijn offer, maar op Abel en zijn offer sloeg hij geen acht' (Ge 4:4,5). Vanaf vers 9 tot 16 vermeldt het Bijbelgedeelte een interessante dialoog tussen de Here God en Kaïn. Uit het gesprek dat de Here God met Kaïn heeft, blijkt o.m. dat Kaïn vreest voor zijn leven. Immers de Here God heeft net een vloek over hem uitgesproken en hem meegedeeld, dat de opbrengst van zijn land voortaan gering zal zijn en dat hij, Kaïn, de status zal krijgen van zwerver en vluchteling. 'Ieder die mij aantreft, zal mij doden!' roept hij vertwijfeld. In vers 15 lezen we vervolgens de reactie van de Here God op deze angstkreet van Kaïn: 'Maar de Heer beloofde hem: 'Als iemand jou doodt, zal dat zevenmaal aan hem worden gewroken. En Hij merkte Kaïn met een teken, opdat niemand die hem tegenkwam hem zou doodslaan.' (NBV)

Nu hebben veel theologen door eeuwen heen hun tanden gezet in deze tekst. Wat is nu dat merkteken, dat klaarblijkelijk zo'n afschrikwekkende werking had, dat niemand Kaïn durfde te doden. Dat merkteken is een eigen leven gaan leiden onder de naam 'Kaïnsteken'. Het is trouwens opvallend hoeveel ons bekende begrippen een relatie hebben met de Bijbel. Ik wijs b.v. op Adamsappel, Judaskus, Salomonsoordeel, Satanskind, Jobstijding, Jobsgeduld, Jacobs ladder enz. Daarbij is het opvallend, dat, in de eerste plaats deze woorden zelf niet in de Bijbel voorkomen en verder, dat de betekenis vaak niets meer te maken heeft met de Bijbelse geschiedenis waaraan dit begrip is ontleend. Zo is het m.i. ook het begrip 'Kaïnsteken' ver-

gaan. Er zijn een aantal romans en thrillers geschreven waarvan de titel luidt 'Het Kaïnsteken' of variaties daarvan. In zoverre ik kan nagaan wordt in deze romans en thrillers daarmee bedoeld, dat bepaalde mensen voor altijd getekend zijn door datgene wat zij hebben veroorzaakt of door datgene waarvan zij het slachtoffer zijn. De vraag rijst, of dat ook het geval is wat Kaïn betreft.

Ik wil een drietal zaken U onder de aandacht brengen:

1. Het Hebreeuwse woord voor teken (htwo' אֵת) wordt in Gods Woord bij verschillende gelegenheden gebruikt. Zo kan het woord 'teken' gebruikt worden om:

- *iets anders aan te duiden.* Profeten maken daar vaak gebruik van. Een voorbeeld is Eze 4:3. Daar staat: 'En gij, neem u een ijzeren bakplaat en zet die als een ijzeren muur tussen u en de stad. Richt uw blikken vast op haar, zodat zij in staat van belegering komt; en beleger haar. Dit zal voor het huis Israels een teken zijn.'
- *te dienen als bewijs van Gods kracht.* Ik denk daarbij aan de plagen die de Farao en zijn landgenoten moesten ondergaan (Ex 3:12; 4:8,9,17,28,30)
- *te herinneren aan hetgeen eerder heeft plaats gevonden.* De regenboog in de geschiedenis van Noach is b.v. een teken van Gods verbond, evenals het bloed aan de deurposten bij de uittocht uit Egypte (Ge 9:12,13,17; Ex 13:9; 12:13).

Hieruit blijkt, dat het woord 'teken' op zichzelf helemaal geen negatieve betekenis hoeft te hebben. Zeker is wel, dat het betreffende teken iets is, dat uitsluitend aan Kaïn werd gegeven.

2. Ik heb een klein onderzoekje gedaan naar de verklaringen die men in het verleden genoemd heeft voor het zgn. Kaïnsteken. Opvallend is, men in het verleden veelal een negatieve lading gegeven heeft aan het feit, dat de Here God Kaïn 'met een teken merkte'. Zonder ook maar de geringste poging te doen om volledig te zijn, som ik een aantal verklaringen op:

- Kaïn werd melaats.
- Hij kreeg een brandmerk in zijn gezicht.
- Hij kreeg een speciaal teken (wellicht een moordenaarsteken) op zijn voorhoofd.
- Het betreft een donderslag of bliksemschicht.
- Wellicht werd hij gemerkt met een Godsteken.
- Hij kreeg een speciale tatoeage.
- Hij werd plotseling van blank zwart en werd al dus de vader van het zwarte ras.
- Hij kreeg een bleek, ingevallen en verwilderd gelaat.
- Hij kreeg een hoorn op zijn voorhoofd.
- Hij schudde en trilde over zijn gehele lichaam.
- Bij iedere stap die hij zette beefde de aarde als een aardbeving.
- Hij kreeg een speciale letter op zijn voorhoofd gedrukt, als onuitwisbaar teken van schande.
- Hij werd beschermd door de herdershond van zijn broer Abel.

3. Persoonlijk geloof ik niet, dat Kaïn een zichtbaar teken op zijn voorhoofd of lichaam droeg. Immers, dan zouden potentiële moordenaars hem direct herkennen. Dit merkteken van God was niet om Kaïn te stigmatiseren, maar veeleer om hem te beschermen. Het was a.h.w. een waarborg van de kant van God, dat Kaïn niets zou kunnen overkomen. In het verleden werd vaak verondersteld, dat de Here God Kaïn met opzet beschermde om daarmee zijn lijden te verlengen en zijn angst voor de straf aan te wakkeren. Ik geloof er niets van. Het teken van God heeft niets te maken met de ingehouden woede van God, zoals ds. Bonda volgens mij correct concludeert, maar met het feit, dat God eindeloos genadig is en Zijn 'zon op laat gaan over bozen en goeden' (Mt 5:45; Lu 6:35). Ja zeker, Kaïn is getekend, maar dan wel in posi-

tieve betekenis. Hij mag God dan wel verlaten hebben en hij zal zijn straf moeten ondergaan, maar God verlaat hem niet, biedt hem bescherming. Ik moet hierbij denken aan 2Sa 14:14. Mijns inziens betreft het zgn. 'Kaïnsteken' geen teken voor de vijanden en omstanders van Kaïn, maar een teken voor hemzelf. Een teken dat hem overtuigde, dat het Heer hem zou beschermen. Aan wat voor teken moeten we dan denken? Misschien wel aan zoiets als het vlies op de dorsvloer in de geschiedenis van Gideon (Ri 6:36-40), of aan zoiets als in de geschiedenis van de hemelvaart van Elia, waar Elisa een teken kreeg (2Ko 2:9-12).

Voor alle duidelijkheid benadruk ik nogmaals, dat het gebruikte Hebreeuwse woord voor 'teken' niet de betekenis heeft van 'merkteken'. Soms denk ik, dat het feit, dat Eva later weer een zoon ter wereld brengt, die ze de naam Seth (= plaatsvervanger) geeft, het teken is, dat Kaïn van God ontvangt. Het zou te ver voeren, dat met bewijzen te staven. Wellicht komt dat nog aan de orde in een andere artikel.

Wat wordt bedoeld met het zgn. 'Kaïnsteken'? U zult begrepen hebben, ik kan daar niet een finaal antwoord op kan geven. Het betreft een begrip uit één van de vele moeilijke, onbegrijpelijke teksten waarvan geldt (met een variatie op Joh 13:7), '*maar gij zult het later verstaan*'. Wat een heerlijk vooruitzicht, dat de Here God ons die zaken zal verklaren waarmee we nu nog in het leven worstelen.

Ik heb het U deze keer niet gemakkelijk gemaakt. Ook voor de volgende keer staat een pittige tekst op het program.

Gods zegen gewenst!!

Br. Kees van der Bijl (kvdbijl@gmail.com)